

Förslag till Underhållsplan för Tidans Vattenförbund 2025–2035

Arbetsgrupp: Lars-Åke Carlsson, Orvar Eriksson, Per-Anders Freyhult, Susanne Johansson, Mikael Jonsson och Ingemar Lindsköld

Innehåll

Inledning.....	3
Vattenförbundets ansvar	3
Intressenter i Tidans Vattenförbund	4
Kommuner	4
Markavvattningsföretag	4
Kraftproducerande företag	4
Underlag för underhållsplanen	5
Projekt som bidrar till Vattenförbundets arbete	6
Greppa Näringen	6
LEVA.....	6
LONA.....	6
LOVA	6
Föreslagna insatser – generella åtgärder	7
Riskträd.....	7
Vasslätter – uppföljning och eventuell upprepning	7
Föreslagna åtgärder - punktinsatser	8
Objektsbeskrivningar.....	8
En sida med kompletterande åtgärder som är projektfinansierade och med medfinansiering från förbundet och andra parter	12

Inledning

Hushållningssällskapet Västra har tidigare tagit fram en underhållsplan för Tidans Vattenförbund som gällde för åren 2021–2030. En uppdaterad underhållsplan kommer årligen att presenteras på förbundets årsstämmor för antagande och ska integrera det förebyggande åtgärdsarbetet i syfte att förbättra vattenkvaliteten och därmed minska underhållsbehovet.

Tidans Vattenvårdsförbund bildades vid en förrättning enligt lagen om bildande av vattenförbund 1984-01-16. Förbundet ombildades i och med ett utlåtande från synemännen 1998-11-13. Enligt 2 § lagen om vattenförbund ska ett verksamhetsområde bestämmas för förbundet. Synemännen har beslutat att verksamhetsområdet för Tidans vattenförbund ska vara hela Tidans avrinningsområde samt Mariestadsfjärden.

Vattenförbundets verksamhetsgrenar är; recipientkontroll, underhållsarbeten och förvaltning. Vattenreglering var ursprungligen en av verksamhetsgrenarna med den förklarades vilande i utlåtande från 1998.

Denna underhållsplan omfattar endast verksamhetsområdet underhållsarbeten (underhåll och rensning mm).

Vattenförbundets ansvar

Tidans vattenförbund ska ha underhålls- och restaureringsarbeten som en av sina verksamhetsgrenar. Inom denna verksamhetsgren ska förbundet dels utföra rensningar och vegetationsbekämpning dels medverka till åtgärder för att reducera mängden närsalter till vattendraget och för att återställa vattendragets självrenande förmåga. Verksamheten ska bedrivas enligt av förbundet upprättade planer.

Synemännen anger följande:

- Underhåll av igenväxta och igenslammade diken och vattendrag kommer även fortsättningsvis att behövas inom stora delar av vattendraget.
- Där markavvattningsföretag med tillstånd enligt vattenlagen finns ska underhållsåtgärder ske i samråd med markavvattningsföretaget.
- Vattenförbundet bör endast vara skyldiga att delta i underhållet av de delar av vattendraget som påverkats av större kommunala utsläpp.
- Vattenförbundet ska arbeta med underhålls- och restaureringsarbeten efter en underhållsplan.
- Det kommer an på markavvattningsföretagen att till vattenförbundet anmäla när underhåll ska ske i så god tid att förbundet kan planera in åtgärderna i sin budget.
- Vid större arbeten bör anmälan ske till förbundet i så god tid att arbetena kan läggas in i underhållsplanen.
- Vattenförbundet ska inom ramen för denna verksamhet även arbeta offensivt och förebyggande för att förbättra vattenmiljön, t.ex. våtmarker och småvatten för reduktion av närsalter i och till vattendraget.
- Det är viktigt att vattenmiljöåtgärder sätts in där de är mest ”miljöeffektiva”, därför behövs en övergripande plan såväl som detaljplaner där prioriteringar av åtgärder och delsträckor sker. Dessa planer ska samordnas med underhållsplaner och kommunala planer.
- Underhållsåtgärder som ska ombesörjas av vattenförbundet i anslutning till kraftanläggningar bör utföras på ett sådant sätt att de inte skadar kraftproduktionen utan istället såvitt möjligt gagnar denna.

Intressenter i Tidans Vattenförbund

Kommuner

Mariestad, Töreboda, Skövde, Tibro, Hjo, Tidaholm och Mullsjö. Falköping, Jönköping och Ulricehamn ingår på frivillig basis. Habo har meddelat att de inte vill ingå i förbundet.

Delar av vattendragen som påverkas av kommunala avlopp

- Tidan nedströms Mullsjö
- Ösan nedströms Folkabo
- Kräftån nedströms Timmersdala reningsverk
- Djuran nedströms bräddningspunkten från Vårsås (väg 194)
- Ömboån med biflöde nedströms Skövde reningsverk

Markavvattningsföretag

Med möjlighet till 40 % stöd för underhåll

- Lången - Kräftån, Tidan vattenavledningsföretag 1928. Kräftån och Tidan
- Sjön Östens sänkningsföretag 1883.
- Årebergs vattenavledningsföretag 1943. Tidan
- Velinga vattenavledningsföretag 1934. Tidan
- Ösans vattenavledningsföretag 1929. Ösan

Med möjlighet till 20 % stöd för underhåll

- Djurans vattenavledningsföretag 1955. Djuran nedströms bräddningspunkten från Vårsås (väg 194 Skövde-Hjo)
- Ljungahems vattenavledningsföretag 1954. Ösan
- Kavläs vattenavledningsföretag 1931. Ösan
- Ingabo vattenavledningsföretag 1961. Ösan
- Grunnevad m.fl. torrlägningsföretag 1913. Ösan
- Gärdegårdens dikningsföretag 1944. Ösan

Kraftproducerande företag

• Metsä-Tissue AB	• Karthagen Kraft AB
• Trilleholms Kraft AB	• Kuredo AB
• Tidan-Lidan Kraft AB	• Holma Fabrikskraft AB
• FJS i Tidan AB	• Öjaforsen Kraft AB
• Moholms Elektriska	• Kyrkevarns kraftverk AB
• Annefors Energi AB	○ Tidans Regleringsförening styr
• Minikraft A&O AB - Hönsa	reglering från Stråken
• Tibro Energi AB	• + 9 st enskilda kraftverksägare samt 8
• Kisaströms Kraft AB	företag i biflödena

Underlag för underhållsplanen

Bakgrund

För att få fram ett underlag för den tidigare underhållsplanen har Hushållningssällskapet skickat ut information via e-post, sms och vanlig post, till berörda kommuner, kraftproducerande företag, markavvattningsföretag om att en ny plan ska upprättas. I samband med detta har vi bett dem komma in med uppgifter om behov av underhåll och rensningsåtgärder.

Utskicken har följts upp med telefonsamtal och SMS-kontakt. Den 4 december 2019 genomfördes en inventering av några platser aktuella för rensning och borttagande av träd.

Jämfört med gällande plan för perioden 2011–2020 skiljer sig den nya planen på framförallt två punkter.

- Den är mer inriktad på förebyggande åtgärder än tidigare plan
- Arbetet sker i högre omfattning i projektform. Projekten har oftast extern finansiering i större eller mindre grad vilket ger möjligheter till mer omfattande åtgärder.

Det har också funnits önskemål om att korta tiden för planens tidsomfång, detta bl.a. med tanke på att mycket av arbetet sker i projektform och projekten oftast inte sträcker sig mer än 2–3 år framåt i tiden.

Inför arbetet med den uppdaterade underhållsplanen (2025-2035) har styrelsen utsett en arbetsgrupp, som har granskat den nuvarande planen med syfte att uppdatera och komma med justerade förslag. Gruppen har haft 4 möten under 2024 – 2025. Planen bör tas upp årligen för att hållas aktuell.

Framtagna förslag samt utförda åtgärder presenteras här.

En annan diskussionsfråga har varit träd. I kontakter med kraftverksägare inför arbetet med denna plan framkom att det vanligaste problemet som de påtalade var träd som kom med strömmen, fastnade mot gallren där och riskerade att orsaka dämning. Träd mot gallren är kraftverksägarnas ansvar enligt miljöbalkens bestämmelser. I den tidigare underhållsplanen bedömdes inte heller riskträd vara vattenvårdsförbundets ansvar samtidigt som det påtalades att det borde läggas större vikt vid att avlägsna fallande träd eller andra hinder som riskerade att bilda slamproppar.

Riskträd är träd som fortfarande fäster i strandkanten men ligger i vattnet eller lutar kraftigt ut över detta och riskerar att vid ett högvatten följa med strömmen och fastna på bankar, vid broar eller kraftverksgaller och orsaka dämning eller bilda brötar. Det finns anledning att överväga att arbeta med riskträd eftersom det trots allt är enklare och medför en mindre risk att åtgärda innan de hamnar i vattnet.

Under de senaste 5 åren har flera gånger frågan kommit upp om träd som redan lossnat och driver med vattnet i Tidan. Den här frågan får diskuteras vidare.

Förslag på policy om riskträd

- Träd som direkt påverkas av vattendraget på ett sätt att de ökar erosionen och riskerar att falla i vattnet och driva med strömmen vid högflöden betraktas som riskträd.
- Som riskträd betraktas endast träd i områden som inte omfattas markavvattningsföretag (dock ej samma som övriga underhållsåtgärder då även delsträckor som inte har kommunala reningsverk uppströms omfattas)
- Policyn omfattar inte heller träd i direkt anslutning till kraftverksdammar där kraftverksägaren själv har rådighet över träden.
- Områden med riskträd anmäls till förbundet

- Området inventeras till fots eller med drönare och en bedömning görs av vilka träd som behöver tas bort. Dessa markeras med tydlig snitsling.
- Markägaren/-arna kontaktas.
- Borttagning (genom entreprenör eller genom markägarens försorg, förbundet ersätter utföraren med i förväg uppgjord summa). Vattenförbundet påtar sig aldrig eget utföraransvar.

Karta med markavvattningsföretagens båtnadsområden presenteras på årsstämman för senare publicering på hemsidan.

Projekt som bidrar till Vattenförbundets arbete

Greppa Näringen

Inom Greppa finns olika moduler med speciella inriktningar på rådgivningen. Målen är minskade utsläpp av klimatgaser, minskad övergödning och säker användning av växtskyddsmedel. För att hitta rådgivande företag gå in på Greppa Näringens hemsida: <https://greppa.nu/fa-radgivning/hitta-radgivningsforetag>

Greppa-rådgivning är kostnadsfri och belastar inte förbundets budget. Den bidrar ändå till förbundets arbete varför förbundet bör verka för att sprida information om rådgivningen.

LEVA

Tidans vattenförbund har tillsammans med Hushållningssällskapet Västra fått stöd för projektet Minskad övergödning i Tidan. Projektet är ett LEVA-projekt (Lokalt engagemang för vatten) och syftet är att minska övergödningen i prioriterade delar av avrinningsområdet. Projektet har finansierat en vatten-samordnare som ska samordna och hitta lämpliga lägen för åtgärder. Projektet pågick till 2023. Slutrapport finns på förbundets hemsida.

LONA

Genom ett LONA-finansierat projekt har Naturvårdsgruppen Väst AB av Tidans vattenförbund fått uppdraget att göra landskapsekologiska analyser för att ta fram förslag på områden som lämpar sig för anläggning av våtmarker och andra vattenförbättrande åtgärder. Området för kartläggning av våtmarker och andra vattenvårdsåtgärder omfattar enligt avtal Ösans, Klämmabäckens, Djurans och Skeppsbrobäckens avrinningsområden. Analyserna har främst syftat till att identifiera lokaler lämpade för åtgärder som på olika sätt motverkar övergödning, gynnar den biologiska mångfalden och förbättrar vattenhushållning och klimatanpassning inom Tidans åtgärdsområde.

Arbetet finns sammanställt i en slutrapport med två bilagor med föreslagna prioriterade lägen.

LOVA

Ett nytt LOVA-projekt söktes under våren 2020 för verksamhet som sträcker sig till 2024. Detta är en fortsättning på LEVA projektet. Det handlar om bl.a. strukturstyrning, kalkfilterdiken, fosfordammar, kalkfilterdammar etc. LOVA-projektet är ett bra sätt att växla upp Vattenförbundets egna medel och få många förebyggande åtgärder utförda. Slutrapport finns på förbundets hemsida.

Ett nytt projekt för åtgärdssamordning söktes under senare delen av 2024, men blev avslaget.

Ett nytt projekt för åtgärdssamordning är sökt i april 2025. Besked förväntas inom kort.

I dagsläget finns ett aktuellt LOVA projekt igång, som avslutas 1 november 2025 – LOVA Fosfordammar och småvatten.

Kontakt:

Susanne Johansson, 070-101 63 09, susanne.johansson@hushallningssallskapet.se

Föreslagna insatser – generella åtgärder

Riskträd

Kostnad: Tas från budgetposten oförutsett.

Tidpunkt: 2025-2035

Fram till 2025 har rapporterats träd från nedanstående områden (kraftverk/markägare):

- Trilleholm
- Kvarntorp
- Lunne
- Sörbylund
- Kisa ström
- Madängs såg (inventerat)
- Kullö – Natura 2000 område samt reservat
- Korsberga stenbro (åtgärdat)
- Ettaks strömmar (inväntar svar från LSt om möjlighet till åtgärder inom reservatet)
- Söder om Gimmenesjön (åtgärdat)
- Vid Tidans utlopp i sjön Östen – gräns Natura 2000-området och markavvattningsföretag

Dessa områden bör inventeras och åtgärdas enligt den föreslagna trädpolicy (se ovan). Listan fylls löpande på med nya inrapporterade objekt.

Vasslätter – uppföljning och eventuell upprepning

Kostnad: Tas från budgetposten oförutsett.

Tidpunkt: 2025-2035

Under tidigare planperioder har vasslätter varit en vanlig åtgärd i avrinningsområdet. Vass behöver oftast klippas under flera år för att varaktigt hållas tillbaka. Eftersom rotfilter och övriga naturgivna förutsättningar finns kvar efter klippning kommer ofta vassen tillbaka.

Vassen har minskat generellt sett. Ett problem som har uppmärksamats är hur man får bort ”rörvass” (säv) i Tidans samhälle.

Finns även ett område mellan Hönsa och Åreberg med mycket rörvass.

Finns det andra vägar att komma vidare med vassfrågan? Kan vassen ha viktiga funktioner/värden som vi inte har uppmärksammat? Frågan bör lyftas i arbetsgruppens vidare arbete.

Föreslagna åtgärder - punktinsatser

Objektsbeskrivningar

Sjön Östen

Åtgärd 1: Rensning av Ösans utlopp i Östen

Kostnad: Se separat budget

Tidpunkt: 2025 (2026)

Arbetet är pågående och bygger på tidigare genomförda studier och finns i separata beskrivningar.

Åtgärd 2-3: Rensning

Kostnad: Får planeras i kommande budgetar

Tidpunkt: 2025-2035

Östen har problem med igenväxning av in- och utlopp. Dessutom har Tidans inlopp i sjön ändrat riktning.

Förbundet ger bidrag med 40% av kostnaden för åtgärderna i den norra delen samt Tidans inlopp. Vid inventering (Lars-Åke Carlsson och Torsten Sahlin) i april 2025 konstaterades att inga rensningsbehov föreligger i Tidans utlopp.

Östen är ett våtmarksområde av internationell betydelse för fågellivet och skyddat som Natura 2000-område utifrån såväl fågeldirektivet som art och habitatdirektivet. Det är möjligt att projektmedel kan sökas från Naturvårdsverket då det i bevarandeplanen under "Prioriterade åtgärder" bl.a. tas upp "Åtgärder för att bibehålla eller uppnå god vattenkvalitet och hydrologi som gynnar de utpekade fågelarterna".

Kontakt: Lars Pettersson 070-3378675, Terra Limno,

Åke Jonsson, Sjön Östens sänkningsföretag 1883

Thomas Söderlid, Ösans vattenavledningsföretag 1929

Tidan – Vads Kvarn

Åtgärd: Rensning och vassslåtter

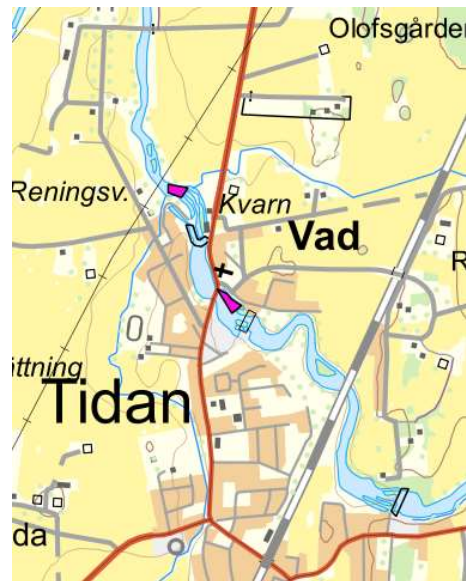
Kostnad:

Tidpunkt: 2025 planering, 2027 utförande

Beskrivning: Behov av rensning och vassklippning på två ställen i Tidan. Dels där väg 200 går över ån i samhället, på östra sidan ån, dels ca 200 m nerströms kraftstationen, vid Vads kvarn. Vid fältbesök 2019-12-04 konstaterades att området uppströms kyrkan var kraftigt igenväxt och i behov av rensning. En rensning kommer även att öka tillgängligheten till vattendraget inne i Tidan.

Åtgärden inne i Tidans samhälle är under planering och kommer att utföras i regi av Skövde kommun. Åtgärder vid området nedströms vid Vads kvarn bör samplaneras för att effektivt utnyttja maskiner och personal.

Vid inventering i april 2025 (Lars-Åke Carlsson och Torsten Sahlin) konstaterades fortsatt stort behov av rensning nedströms Vads kvarn. Däremot sågs inget större behov av vassslåtter här.

I bäcken (Skeppsbrobäcken) nedströms bron har kommunen ansvar och rensning är utförd.

Kontakt inne i samhället: Skövde kommun, Inger Carlsson

Kontakt Vads kvarn: Lennart Jonsson 070-233 59 27

Sörbylunds kraftstation

Åtgärd: Rensning

Kostnad:

Tidpunkt: 2025-2035

Beskrivning: Det finns behov av att rensa vass och sediment i kraftverksdammen och utreda möjligheten att använda kraftverksdammen som fosforfälla. För att se om sedimentet kan användas på jordbruksmark och bedöma skyddsåtgärder vid rensningen gjordes under 2020 sedimentprovtagning och analyser. Det behövs screening via 2 samlingsprov. Provtagning och analys är genomförd (Calluna 2020). Rensningen behöver detaljplaneras och kostnadsberäknas.

Kontakt: Per Beckman

Lången - Kräftån, Tidans markavvattningsföretag av år 1928

Åtgärd: Rensning

Kostnad: 94 000 kr

Tidpunkt: 2024

Åtgärden är genomförd och redovisad på styrelsemöte med flera bilder. Förbundet finansierar åtgärderna till 40%.

Kontakt: Lennart Bogren 0500-127 41 47,
Anders Lindström 070-735 31 41

Blikstorp

Åtgärd: Rensning

Kostnad: 100 000 kr

Tidpunkt: 2022-2035

Beskrivning: Det finns ett behov av att rensa kraftverksdammen vid Blikstorp. Kraftverksägaren har sökt och fått tillstånd från Länsstyrelsen. Vid fältbesök 19-12-04 konstaterades att dammen var kraftigt igenväxt av bl.a. kaveldun. Åtgärden är genomförd under 2022.

Kontakt: Claes Sventoft, Blikstorps Kraftverk, 070-7605452

Bergsgårdens Kraftstation, Vättak, Tidaholms kommun.

Åtgärd: Rensning

Kostnad:

Tidpunkt: 2025-2035

Beskrivning: Här behövs enligt kraftverksägaren ägaren rensning av slambankar och vass mm för att motverka dämning av åns vattenflöde vid framtida översvämningar pga klimatförändringar med kraftiga nederbördsmängder. Objektet är inte besökt i fält.

Bör utredas.

Bo har tagit bort träd själv och tänker även slå vassen själv.

Bo har även slagit vassen vid Gimmenesjön.

Kontakt: Bo Johansson, 070-6652071

En sida med kompletterande åtgärder som är projektfinansierade och med medfinansiering från förbundet och andra parter

- Se slutrapport LOVA feb 2024 för en sammanställning över vilka projekt som Tidans vattenförbund har hanterat under perioden. Ansökningar inom Strategisk plan är dock inte med i denna tabell, då ekonomin inte hanteras av TVF.
- Utförda projektfinansierade åtgärder efter slutrapportens datum:
  - 2 fosfordammar i Dannemarka
- Ansökningar i Strategisk plan (projekt finansieras till 100%)
  - Kälvene, Skörstorps-Hagen, fosfordamm
  - Bäck, Bryggaregården, våtmark
  - Tibro, Stora Tolsby, våtmark
  - Skövde, Horn: kalkfilterdike, fosfordamm